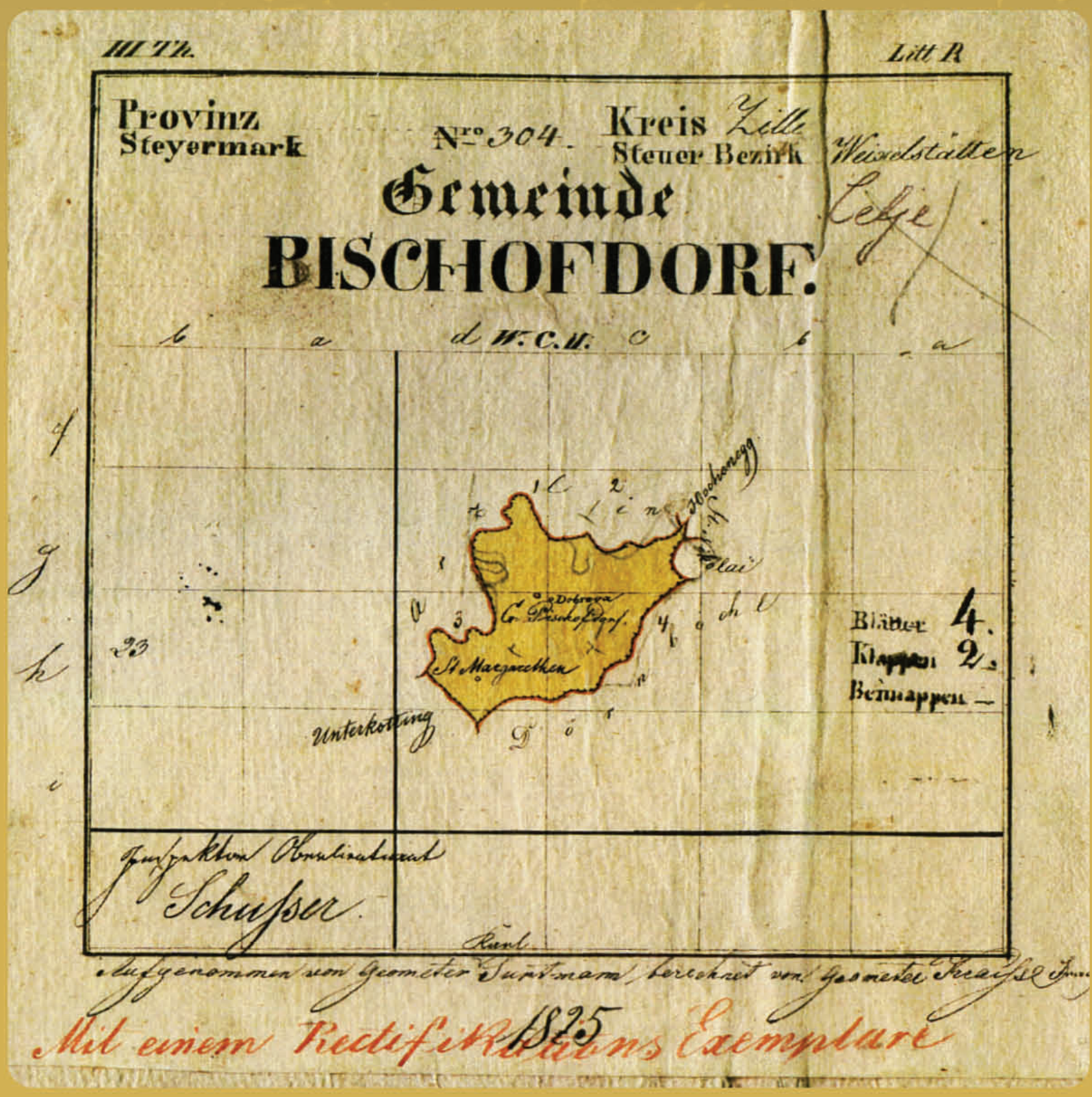
MILKO MIKOLA

ZGODOVINA SKOFJE VASI

Z BLIŽNJO OKOLICO

1851

1851

Milko Mikola
ZGODOVINA ŠKOFJE VASI Z BLIŽNJO OKOLICO

© Celjska Mohorjeva družba in dr. Milko Mikola, 2022
@ za fotografije: dr. Milko Mikola
Vse pravice pridržane.

Knjiga je izšla s podporo Mestne občine Celje.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Škofja vas)

MIKOLA, Milko
Zgodovina Škofje vasi z bližnjo okolico / Milko Mikola. - Celje : Društvo Mohorjeva družba : Celjska Mohorjeva družba, 2022

ISBN 978-961-278-623-6
COBISS.SI-ID 128157699

MILKO MIKOLA

ZGODOVINA ŠKOFJE VASI Z BLIŽNJO OKOLICO

1851

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

VSEBINA

PREDGOVOR 11

PRVE ZNANE OMEMBE ŠKOFJE VASI IN OBLIKE ZAPISA NJENEGA IMENA 13

ARHEOLOŠKE NAJDBE NA OBMOČJU ŠKOFJE VASI, ŠMARJETE IN ZADOBROVE 15

ZEMLJIŠKE GOSPOŠČINE, KI SO JIM V OBDOBJU FEVDALIZMA PRIPADALE PODLOŽNIŠKE KMETIJE V ŠKOFJI VASI IN NJENI BLIŽNJI OKOLICI 19

Škofja vas 19

Sv. Marjeta (Šmarjeta) 20

Prekorje 20

Arclin 20

Zadobrova 20

POLOŽAJ PODLOŽNIKOV 21

ORGANIZACIJA OBLASTI IN KRAJEVNE SAMOUPRAVE 23

V OBDOBJU OD SREDNJEGA VEKA DO SREDINE 19. STOLETJA 23

Deželsko sodišče gospoščin Vojnik in Zalog 23

Patrimonialna sodišča 23

Krajevno sodišče gospoščine Tabor 24

Naborni in davčni okraj Tabor 24

Vaške skupnosti 27

V OBDOBJU OD DRUGE POLOVICE 19. STOLETJA DO LETA 1941

Občina Škofja vas 1875–1941 28

Ustanovitev in teritorialni obseg 28

Število prebivalcev in njihova narodna pripadnost 30

Pristojnosti in sredstva občine 31

Občinski organi 31

Postavitev osnovne (ljudske) šole za otroke iz občine Škofja vas v Leskovcu 34

V OBDOBJU OKUPACIJE 1941–1945 ... 35
V OBDOBJU PO LETU 1945 ... 36
Krajevni ljudski odbor Škofja vas (1945–1952) ... 36
Občinski ljudski odbor Škofja vas (1952–1955) ... 41
Ponovna ustanovitev občine Škofja vas leta 1952 ... 41
Občinski organi oblasti ... 42
Pristojnosti ObLO-ja ... 43
Ukinitev občine Škofja vas leta 1955 ... 45
Krajevni urad Škofja vas (1955–1974) ... 46
Krajevni odbor Škofja vas (1955–1964) ... 46
Krajevna skupnost Škofja vas ... 47

GOSPODARSTVO ... 49
KMETIJSTVO ... 49
Do leta 1945 ... 49
Po letu 1945 ... 50
INDUSTRIJSKA PODJETJA ... 55
Tovarna haloksilina v Škofji vasi ... 55
Podjetje za izdelovanje parfumov v Škofji vasi ... 56
Industrija volnenih izdelkov Peter Majdič, Škofja vas ... 57
Tovarna volnenih odej Škofja vas ... 60
Etol ... 64
MLINI ... 66
Klinčev (Budlčev) mlin v Škofji vasi ... 66
Premšakov mlin v Škofji vasi ... 67
Samčev (Pušn) mlin v Arclinu ... 67
ZADRUGE ... 69
Zadružna elektrarna za Škofjo vas in Šmarjeto ... 69
Kmetijska zadruga Škofja vas ... 71
Potrošniška zadruga Škofja vas ... 74
OBRTNE DELAVNICE ... 75
Pred drugo svetovno vojno ... 75
Po drugi svetovni vojni ... 77
TRGOVINE ... 78
GOSTILNE ... 82

DRUŠTVA, ZDRUŽENJA, KLUBI IN GLASBENE SKUPINE 87
Podružnica Družbe svetih Cirila in Metoda v Škofji vasi 87

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO ŠKOFJA VAS 89
Od ustanovitve do leta 1945 89
Po letu 1945 92
Katoliško prosvetno društvo na Prekorju pri Celju 95
Delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« Škofja vas 97
Društvo kmetskih fantov in deklet Škofja vas 98
Združenje borcev Jugoslavije Boj, krajevna organizacija v Škofji vasi 100
Podružnica Hmeljarskega društva za Slovenijo v Škofji vasi 101
Kulturno društvo bratov Dobrotinšek Škofja vas 103
Združenje borcev za vrednote NOB, Krajevna organizacija Škofja vas-Ljubečna 105
Športno društvo Škofja vas 106
Športno kinološko društvo Celeia Škofja vas 107
Društvo upokojencev Škofja vas 108
Strelska družina Franc Šteklič Škofja vas 109
Konjeniški klub Celje 110
Radio Fantasy 113
Ansambel Mikola in Ansambel 5 + Band 114

OKUPATORJEVO NASILJE NAD PREBIVALCI ŠKOFJE VASI IN NJENE BLIŽNJE OKOLICE (1941–1945) 117
POSLOVILNA PISMA TALCEV 118
Poslovilno pismo Franca Kožuha iz Škofje vasi 119
Poslovilno pismo Karla Kresnika s Tomaža nad Vojnikom 120
Poslovilno pismo Zvonka Križana iz Zadobrove 121
Poslovilno pismo Stanka Žvanuta iz Vojnika 122
TRAGEDIJA DRUŽINE DOBROTINŠEK Z DOBROTINA NAD VOJNIKOM 123
TRAGEDIJA DRUŽINE VREČKO IZ ŠKOFJE VASI 129

NARODNOOSVOBODILNO GIBANJE NA OBMOČJU ŠKOFJE VASI IN NJENE BLIŽNJE OKOLICE (1941–1945) 133
ORGANIZIRANJE UPORA PROTI OKUPATORJU V LETIH 1941/1942 133
VLOGA ŽENSK PRI ORGANIZACIJI NOG 138

UNIČENJE ORGANIZACIJE OF V ŠKOFJI VASI IN NJENI BLIŽNJI TER ŠIRŠI OKOLICI SPOMLADI 1942 ... 140
PARTIZANSKA BOLNIŠNICA »ZIMA« V CEROVCU ... 142

NASILJE »LJUDSKE OBLASTI« V PRVIH POVOJNIH LETIH ... 145
POBOJI CIVILISTOV IN VOJNIH UJETNIKOV ... 145
Poboji civilistov z območja Šmarjete, Škofje vasi in Arclina ... 145
Poboji vojnih ujetnikov ... 149
ZAPLEMBE PREMOŽENJA ... 150
POLITIČNO OBRAČUNAVANJE S POSAMEZNIKI ... 153
Obračunavanje z Rudolfom Možino ... 153
Obračunavanje z Lenartom Cankom in njegovo hčerko Milo ... 154
Obračunavanje z dr. Francem Zupančičem in Ladislavom Čmerom ... 156

POLITIČNE ORGANIZACIJE ... 159
V OBDOBJU OD KONCA 19. STOLETJA DO NEMŠKE OKUPACIJE LETA 1941 ... 159
V OBDOBJU OKUPACIJE (1941–1945) ... 160
V OBDOBJU (1945–1990) ... 163

KULTURNA DEDIŠČINA IN SPOMENIKI NA OBMOČJU ŠKOFJE VASI IN NJENE BLIŽNJE OKOLICE ... 167
ARCLIN ... 167
PREKORJE ... 168
RUNTOLE ... 168
ŠKOFJA VAS ... 169
ŠMARJETA PRI CELJU ... 169
ZADOBROVA ... 170
CEROVEC ... 170

POMEMBNE OSEBNOSTI ... 171
JANEZ SIGISMUND VALENTIN POPOVIČ (1705–1774) ... 171
MAKS SAMEC ST. (1844–1889) ... 174
DR. ANTON NOVAČAN (1887–1951) ... 176
IVAN ČATER (1886–1956) ... 180
DR. JOSIP FELICIJAN (1916–1993) ... 183

TONE TRŽAN (1915–1991) ... 185
LAVOSLAVA (ANTONIJA) TURK (1895–1979) ... 187
LILIJANA PRAPROTNIK ZUPANČIČ ... 188
DALIBOR BORI ZUPANČIČ ... 189

POPLAVA JUNIJA 1954 ... 191

BESEDA O AVTORJU ... 199

PRILOGE DOKUMENTOV ... 201
SEZNAM POSESTNIKOV NA OBMOČJU KATASTRSKE OBČINE ŠKOFJA VAS IZ LETA 1825 ... 202
SEZNAM ŽRTEV OKUPATORJEVEGA NASILJA Z OBMOČJA ŠKOFJE VASI Z BLIŽNJO OKOLICO ... 238
SEZNAM MOBILIZIRANCEV V NEMŠKO VOJSKO Z OBMOČJA ŠKOFJE VASI IN BLIŽNJE OKOLICE ... 242

PREDGOVOR

Ko sem se pred dobrimi dvajsetimi leti z družino iz Celja preselil v Škofjo vas, niti pomislil nisem na to, da bi se lotil pisanja njene zgodovine, saj sem bil preveč zavzet s pisanjem o povsem drugačnih zgodovinskih temah, kot je krajevna zgodovina. Ideja, da se lotim proučevanja preteklosti kraja, v katerem živim in s katerim se čutim povezanega, se je v meni porodila šele pred nekaj leti, ko sem spoznal, da tudi po upokojitvi z zgodovinopisjem nikakor ne morem povsem prenehati, saj je to ne le moj poklic, ampak tudi neke vrste hobi. Tako je po dobrih dveh letih zbiranja virov in pisanja nastala ta knjiga, ki je sedaj pred bralcem. Kot je iz njenega naslova razvidno, je v njej poleg zgodovine Škofje vasi zajeta tudi zgodovina njene bližnje okolice, pri obravnavanju nekaterih tematik pa tudi zgodovina njene širše okolice. Glavni poudarek je seveda na Škofji vasi, saj je ta predstavljala upravno-politično, gospodarsko in kulturno središče obravnavanega območja.

Zgodovina Škofje vasi in njene bližnje okolice v knjigi ni podana kronološko po obdobjih, kot so si sledila, ampak po posameznih tematikah. Največji poudarek je na prikazu razvoja oblasti in krajevne samouprave po letu 1875, ko je bila ustanovljena občina Škofja vas, s čimer je Škofja vas postala sedež krajevne samouprave in je to ostala do danes, ko je v njej sedež krajevne skupnosti. V knjigi navedeni podatki večinoma temeljijo na arhivskem gradivu, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Celje, nekaj arhivskih dokumentov pa hranita tudi Arhiv Republike Slovenije in Muzej novejše zgodovine Celje. Žal je treba ugotoviti, da se od arhivskega gradiva predvojne in okupacijske občine Škofja vas ni ohranil niti en sam arhivski dokument, kaj dosti boljše pa ni niti z ohranjenostjo arhivskega gradiva organov oblasti in krajevne samouprave, ki so v Škofji vasi imeli svoj sedež po letu 1945.

Na koncu bi se rad lepo zahvalil Celjski Mohorjevi družbi, ker je omogočila izdajo knjige, in Mestni občini Celje za prispevana denarna sredstva. Hvala tudi vsem, ki so mi posredovali nekatere podatke ali dali na razpolago svoje fotografije ter tako prispevali k bogatejši vsebini knjige. Posebna zahvala gre gospodu Robertu Ožuri, ker mi je dovolil objaviti svoje fotografske posnetke, in za izkazano potrpežljivost pri sodelovanju z menoj.

PRVE ZNANE OMEMBE ŠKOFJE VASI IN OBLIKE ZAPISA NJENEGA IMENA

Kraj Škofja vas je ime dobil po svojih prvih znanih zemljiških gospodih – **krških škofih**, ki so imeli svoj sedež v Krki (Gurk) na avstrijskem Koroškem, svoje zemljiške posesti pa so imeli tudi na slovenskem Štajerskem.[1] Tako kot za veliko večino drugih krajev na slovenskem Štajerskem se tudi za Škofjo vas v pisnih virih vse do sredine 19. stoletja uporablja izključno samo nemško ime, le da je bilo to različno zapisano. Avstrijski zgodovinar Joseph Zahn v svojem delu *Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter* (Knjiga krajevnih imen Štajerske v srednjem veku) navaja, da se Škofja vas v pisnih virih prvič omenja **leta 1450** v računskih knjigah stolnega kapitlja krške škofije, in sicer kot **Bischofstorf**.[2] V istem delu njegov avtor tudi navaja, da se v vojniškem urbarju iz leta 1457 kraj omenja kot **Bischolffdorf**, v prepisih originalnih listin notranjeavstrijske vlade iz leta 1474 pa kot **Pischelsdorf**.[3]

Slovensko ime za Škofjo vas je bilo v državnih dokumentih verjetno prvič zapisano na vojaškem zemljevidu slovenskih dežel iz obdobja 1763–1787, na katerem je kot ime kraja zapisano **Škofle**.[4] Na tem zemljevidu so zapisana tudi slovenska imena drugih krajev obravnavanega območja, z izjemo trga Vojnik, ki je zapisan z nemškim imenom Hocheneck.

Ko je bila leta 1784 ustanovljena davčna oziroma katastrska občina Škofja vas, je ta nosila nemško ime. Na njeni skici in v opisu njenih meja iz leta 1825 se navaja kot **Pischofdorf**,[5] kar pa je verjetno napaka in bi moralo biti zapisano **Bischofdorf**, kot je pravilno. Slovensko ime **Škofja vas** se je v dokumentih začelo

---

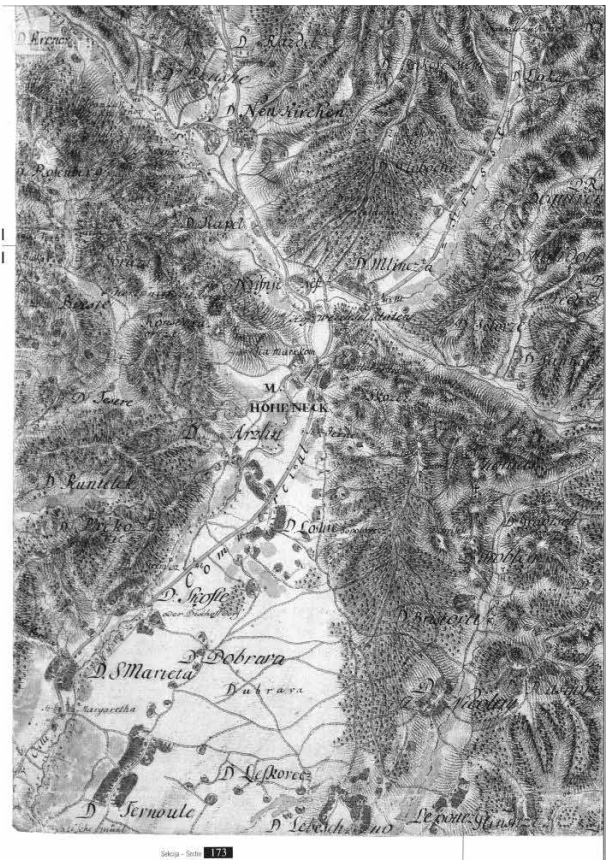
1 Krška (sedaj celovška) škofija, ki je bila ustanovljena leta 1070, je na območju slovenske Štajerske imela v lasti več pomembnih zemljiških gospoščin z gradovi, kot npr. Štatenberg, Vitanje (Weitenstein), Anderburg, Rifnik (Reicheneck), Ploštanj (Blumenstein), Rogatec (Rohitsch) in Podčetrtek (Landsberg). Poleg zemljiških gospoščin so bili na tem območju v njihovi lasti tudi trgi Vitanje, Sv. Jurij (Šentjur), Rogatec, Podčetrtek in Pilštanj.

2 Joseph Zahn, *Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter*, Wien, 1893, 43.

3 Prav tam.

4 *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, objavila Osrednja knjižnica Celje. Zemljevid hrani Arhiv Republike Slovenije.

5 Arhiv Republike Slovenije (ARS), AS 117, Franciscejski kataster za Štajersko, skica katastrske občine Škofja vas iz leta 1825.

Škofja vas in sosednji kraji na vojaškem zemljevidu 1763–1787. *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787*, objavila Osrednja knjižnica Celje, zemljevid hrani Arhiv Republike Slovenije.

uveljavljati šele po marčni revoluciji leta 1848, ko je slovenščina pri organih oblasti prvič dobila določeno veljavo in so za kraje na slovenskem Štajerskem začeli uporabljati tudi njihova slovenska imena. Ko je Škofja vas leta 1875 postala sedež krajevne (politične) občine, je v razglasu Namestništva Štajerske dežele o njeni ustanovitvi z dne 24. novembra 1875 le-ta navedena s slovenskim imenom **občina Škofja vas**.[6] Med okupacijo 1941–1945 so nemške okupacijske oblasti za kraj Škofja vas in za občino Škofja vas znova uvedle nemško ime Bischofdorf oziroma Gemeinde Bischofdorf, kar pa je seveda ostalo v veljavi samo do maja 1945.

[6] *Deželni zakonik in ukazni list za vojvodstvo Štajersko*, XIX. del, 1875.

ARHEOLOŠKE NAJDBE NA OBMOČJU ŠKOFJE VASI, ŠMARJETE IN ZADOBROVE

Najstarejše arheološke najdbe na območju Škofje vasi in njene bližnje okolice izhajajo šele iz obdobja rimskega cesarstva, ko je to ozemlje od začetka 1. stoletja po Kr. spadalo v okvir rimske province Norik in je bilo upravno podrejeno municipialnemu mestu **Claudia Celeia**. Pri mostu čez Hudinjo v Škofji vasi so leta 1826 našli več rimskih srebrnih in bronastih novcev, v strugi reke Hudinje pa je bilo po drugi svetovni vojni najdenih sedem miljnikov iz 2. in 4. stoletja.[7] Miljniki so okrogli kamniti obcestni stebri s kvadratno v zemljo zakopano bazo, visoki okoli dva metra in s premerom 60 cm, tehtali pa so okoli 500 kg. Na njih je vklesano ime cesarja, ki je dal cesto zgraditi ali obnoviti, in navedeno število milj oddaljenosti od mesta, kjer se je cesta začela. Postavljeni so bili v razdalji ene rimske milje, po kateri so tudi dobili ime.[8] Odkritje miljnikov na območju Škofje vasi dokazuje, da je v rimski dobi tod potekala cesta, ki je povezovala mesta **Emona** (današnja Ljubljana), **Claudia Celeja** (današnje Celje) in **Poetovio** (današnji Ptuj).

Prva dva miljnika so v strugi Hudinje v Škofji vasi odkrili leta 1952.[9] Leta 1961 sta bila skoraj na istem mestu najdena še dva, ki sta ležala drug na drugem, vkopana s spodnjim delom v desni breg struge Hudinje, prvi iz leta 131/132, drugi pa iz let 142–144.[10] Do nove najdbe dveh miljnikov v strugi Hudinje na območju Škofje vasi je prišlo leta 1974, ležala pa sta v rečnem produ približno na istem mestu kot prejšnji miljniki.[11] Zadnji miljnik je bil v strugi Hudinje v Škofji vasi odkrit leta 1979 ob izvajanju njene regulacije.[12] Tudi ta sedmi miljnik je bil najden na istem mestu, kot je bilo najdenih prejšnjih šest. Posvečen je cesarju **Septimiju Severu** (vladal v obdobju 193–211) in njegovima sinovoma Karakali in Geti.[13]

---

7 *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana, 1975, 293.

8 Ena rimska milja je štela 1000 rimskih korakov (*mille passus*), kar znaša 1480 metrov.

9 Vera Kolšek, Novi napisi in reliefi iz območja celejanskega municipija, *Arheološki vestnik* XXX (1979), 167.

10 Prav tam.

11 Prav tam.

12 Vera Kolšek, Epigrafski in reliefni paberki na Celjskem, *Arheološki vestnik* 37 (1986), 371.

13 Prav tam.